

УДК 336.63

Світлана НЕВМЕРЖИЦЬКА, к.т.н., доцент
доцент кафедри управління та смарт-інновацій,
Київський національний університет технологій та дизайну,
Київ, Україна

Марія НЕВМЕРЖИЦЬКА
здобувачка вищої освіти ОС «магістр», ФТМ,
Державний торговельно-економічний університет,
Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній світовій економіці підприємства стикаються з дедалі більш нестабільним зовнішнім середовищем, що характеризується коливаннями ринку, геополітичною нестабільністю, технологічними збоями, невизначеністю тощо. Інвестиції відіграють ключову роль у зростанні та сталому розвитку підприємств у всіх секторах. Отже, оскільки підприємства прагнуть зростання та підвищення своєї конкурентоспроможності, інвестиційна діяльність – чи то в нових проєктах, інфраструктурі, технологіях чи ринках – несе в собі невід’ємні ризики, які можуть поставити під загрозу їхній фінансовий стан та довгострокову стійкість. Тому управління інвестиційними ризиками стало критично важливою функцією в діяльності підприємства, що вимагає систематичного, стратегічного та заснованого на релевантних інформаційних даних підходу до виявлення, оцінки, зменшення та моніторингу потенційних ризиків. Таким чином, розуміння, оцінка та управління інвестиційними ризиками має вирішальне значення для ефективного управління підприємством та довгострокового успіху [4].

Інвестиційний ризик стосується можливості того, що очікувана дохідність інвестицій не матеріалізується або що інвестований капітал може бути втрачено. У контексті підприємства цей ризик є багатограним і охоплює фінансові, операційні, ринкові, правові, екологічні та стратегічні виміри. Ці ризики, якщо ними не управляти, можуть порушити грошові потоки, знизити вартість активів і призвести до значних фінансових труднощів [2, 4, 5].

Класифікація інвестиційних ризиків у науковій та навчальній літературі може дещо відрізнятися залежно від підходу автора [2, 5]. Зокрема, виділяють такі основні види інвестиційних ризиків [1]:

1. За сферою прояву

- **економічні ризики:** пов’язані зі змінами в економічному середовищі, такими як інфляція, коливання валютних курсів, зміни в податковій політиці тощо;
- **політичні ризики:** виникають через нестабільність політичної ситуації, зміни в законодавстві, державне регулювання, що може вплинути на інвестиційну діяльність;
- **соціальні ризики:** пов’язані із соціальними факторами, такими як страйки, зміни в рівні безробіття, соціальні конфлікти, які можуть вплинути на реалізацію інвестиційних проєктів;

- **екологічні ризики:** виникають у зв'язку з природними катастрофами, екологічними проблемами, які можуть призвести до зупинки або затримки інвестиційних проєктів.

2. За формами інвестування

- **ризики реального інвестування:** пов'язані з інвестиціями в матеріальні активи, такі як будівництво, обладнання, технології. Наприклад, ризик затримки будівництва або перевищення бюджету;

- **ризики фінансового інвестування:** стосуються інвестицій у фінансові інструменти, такі як акції, облігації. Наприклад, ризик зниження вартості цінних паперів або дефолту емітента.

3. За джерелами виникнення

- **систематичні ризики:** загальні для всього ринку або економіки, на які інвестор не може вплинути. Наприклад, економічні кризи, зміни в державній політиці;

- **несистематичні ризики:** специфічні для конкретного підприємства або галузі, які можна зменшити шляхом диверсифікації портфеля інвестицій.

Ця класифікація дозволяє інвесторам та аналітикам більш точно ідентифікувати потенційні ризики та розробити ефективні стратегії управління ними.

Ефективне управління інвестиційними ризиками залежить від впровадження надійних структур, таких як модель управління корпоративними ризиками COSO (Enterprise Risk Management – ERM), стандарти ISO 31000 та галузеві передові практики. Ці структури заохочують підприємства впроваджувати управління ризиками в процеси стратегічного планування, складання капітального бюджету та прийняття інвестиційних рішень. Методології оцінки ризиків, що зазвичай використовуються, включають аналіз чутливості, сценарне планування, обчислення вартісної міри банківського ризику – Value-at-Risk (VaR), моделювання Монте-Карло, аналіз реальних опціонів тощо. Ці інструменти дозволяють особам, що приймають рішення, кількісно оцінювати потенційні результати, оцінювати ймовірність та вплив несприятливих подій, а також відповідно визначати пріоритети стратегій зменшення ризиків [1, 3].

Підприємства використовують різноманітні стратегії зменшення ризиків для управління інвестиційними ризиками, адаптовані до їхньої галузі, схильності до ризику та конкретного інвестиційного контексту. Фундаментальним принципом для розподілу та зменшення концентрації ризиків залишається диверсифікація. Стратегії хеджування з використанням фінансових похідних інструментів, таких як опціони, ф'ючерси та свопи, використовуються для компенсації ринкових ризиків. Страхування та договірний захист забезпечують захист від конкретних операційних та фінансових непередбачених обставин. Крім того, ретельна комплексна перевірка, залучення зацікавлених сторін та адаптивне управління проєктами мають вирішальне значення для прогнозування та реагування на динамічне середовище ризиків.

Також суттєво зросла роль технологій в управлінні інвестиційними ризиками, а саме: інтеграція технологій в управління інвестиційними ризиками трансформує те, як підприємства контролюють ризики та реагують на них. Розширена аналітика, штучний інтелект та машинне навчання сприяють виявленню ризиків у режимі реального часу, прогнозованому моделюванню та підтримці рішень. Системи планування ресурсів підприємства (Enterprise Resource Planning – ERP) та спеціалізовані програмні платформи для управління

ризиками забезпечують прозорість у всіх бізнес-підрозділах та оптимізують звітність щодо дотримання вимог. Крім того, використання великих даних (Big Data) дозволяє організаціям виявляти приховані кореляції, виявляти нові загрози та приймати більш обґрунтовані інвестиційні рішення.

Інвестиційний ризик є неминучим елементом діяльності підприємств, але за умови розумного управління ним він може перетворитися із загрози на можливість. Підприємства, які розробляють надійні системи оцінки ризиків та впроваджують культуру усвідомлення ризиків у свої процеси прийняття рішень, мають кращі можливості для досягнення сталого зростання та стійкості. В епоху швидких технологічних змін, кліматичної невизначеності та глобальної взаємопов'язаності, здатність орієнтуватися в інвестиційних ризиках є не лише конкурентною перевагою, а й необхідною умовою для виживання. З розвитком інвестиційного середовища повинні змінюватися і практики управління ризиками, які спрямовують дії підприємств.

Отже, управління інвестиційними ризиками – це не просто захисна функція, а стратегічний фактор зростання підприємства. Вбудовуючи управління ризиками в основу планування та виконання інвестицій, підприємства можуть із більшою впевненістю долати невизначеність, оптимізувати розподіл ресурсів та підвищувати організаційну гнучкість тощо.

Література

1. Інвестиційний менеджмент: підручник: у 3 ч. Ч.3 / І.О. Бланк, Н.М. Гуляєва, І.М. Вавдійчик. – Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. – 284 с.
2. Крет І.З., Петрушка Т.О. Інвестиційний ризик та його вплив на напрями інвестиційної діяльності підприємства. *Причорноморські економічні студії*, 2018, вип. 28-1. С. 160-164.
3. Кривко А. Форсайт-підхід до оцінки інвестиційних ризиків діяльності підприємств готельного господарства. *Сталий розвиток економіки*, 2023. № 1(46), С. 79-83. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-46-10>
4. Цалко Т. Р., Невмержицька С.М. Оцінювання ризику в інноваційній діяльності. *Актуальні проблеми в економіці, фінансах та управлінні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Східноєвропейський центр наукових досліджень (Одеса, 25 жовтня 2023 р). Research Europe, 2023. С. 92-94. – URL: <https://researcheurope.org/product/book-31/>
5. Шепиленко В. Інвестиційні ризики в діяльності підприємств. *Вісник Сумського національного аграрного університету, серія «Економіка і менеджмент»*, 2022, № 2 (92), С. 24-29. DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2022.2.3>